

Åmål Kommun
kommun@amal.se

2018-02-01
Dnr 400-2016:6992

Rektor
magnus.skoglund@amal.se

Beslut

efter kvalitetsgranskning av garanterad
undervisningstid i gymnasieskolan vid
Karlbergsgymnasiet 3 i Åmåls kommun

Inledning

Skolinspektionen har med stöd i 26 kap. 19 § skollagen (2010:800) genomfört en kvalitetsgranskning av garanterad undervisningstid i gymnasieskolan. Syftet är att granska skolhuvudmäns och skolors arbete med att se till att elevers faktiskt genomförda undervisningstid når upp till minst den garanterade undervisningstiden¹. Granskningen är avgränsad till fyra nationella gymnasieprogram; två högskoleförberedande program (naturvetenskapsprogrammet och samhällsvetenskapsprogrammet) och två yrkesprogram (el- och energiprogrammet samt vård- och omsorgsprogrammet). Varje skola behöver inte ha alla fyra gymnasieprogram, men minst ett av de högskoleförberedande programmen och ett av yrkesprogrammen.

Granskningens syfte besvaras genom nedanstående frågeställningar:

1. Hur arbetar huvudman och rektor för att skapa tydlighet och samsyn kring begreppet undervisningstid?
2. Utifrån vilka överväganden och med vilka marginaler planeras och schemaläggs elevernas undervisningstid så att de får minst den garanterade undervisningstiden?
3. I vilken utsträckning sker en regelbunden uppföljning av elevernas genomförda undervisningstid under terminen?
4. Kompenseras eleverna för undervisning som inte genomförs?

Granskningen genomförs i 25 gymnasieskolor, i urvalet ingår såväl enskilda som kommunala huvudmän. Karlbergsgymnasiet 3 i Åmåls kommun ingår i denna granskning. Skolinspektionen besökte Karlbergsgymnasiet 3 den 23 och 24 november 2017. Besöket genomfördes av Ingela Djurberg och Robert Holmblad. Intervjuer med elever, schemaläggare, lärare, rektor och representanter för huvudmannen har genomförts.

Karlbergsgymnasiet 3 är en kommunal gymnasieskola i Åmåls kommun. På skolan finns två av de gymnasieprogram som är aktuella för granskningen; naturvetenskapsprogrammet samt el- och energiprogrammet. Läsåret 2017/18 går totalt 119 elever på naturvetenskapsprogrammet samt 72 elever på el- och energiprogrammet².

I detta beslut ger Skolinspektionen sin bedömning av det granskade området. Därefter redovisas de utvecklingsområden som Skolinspektionen har identifierat och bedömt som mest prioriterade inom ramen för granskningen följt av en motivering. När kvalitetsgranskningen är avslutad i sin helhet redovisas de samlade resultaten i en övergripande kvalitetsgranskningsrapport.

¹ Enligt 16 kap. 16 § skollagen har elever på yrkesprogram rätt till minst 2 430 undervisningstimmar om 60 minuter och elever på högskoleförberedande program har rätt till minst 2 180 undervisningstimmar om 60 minuter (garanterad undervisningstid). Enligt 3 kap 1 § gymnasieförordningen ska läsåret omfatta 40 veckor och ha minst 178 skoldagar och minst 12 lovdagar. Utöver skol- och lovdagarna får det inom läsåret läggas ut högst fem studiedagar för personalen.

² Enligt uppgift från rektorns verksamhetsredogörelse.

Skolinspektionens bedömning

Skolinspektionen bedömer att huvudmannens och rektorns arbete med att se till att elevers faktiskt genomförda undervisningstid når upp till minst den garanterade undervisningstiden, behöver utvecklas inom några områden.

Huvudmannen och rektorn har inte klargjort vad som ingår i undervisningstiden. Huvudmannen, rektorn och lärarna har inte en samsyn på begreppet undervisning och har delvis olika uppfattningar om vad som ingår i undervisningstiden. Exempelvis råder det delade meningar om nationella prov och elevernas eget arbete utan lärare, ska ingå i den garanterade undervisningstiden eller inte.

Huvudmannen och rektorn har inte säkerställt att planering och schemaläggning av elevernas undervisningstid sker med tillräckliga marginaler för att eleverna ska ges möjlighet att få minst den garanterade undervisningstiden. Exempelvis schemaläggs undervisningstiden för eleverna på naturvetenskapsprogrammet med som mest den garanterade undervisningstiden samtidigt som det finns schemalagd tid som inte går att genomföra eller som försvinner av andra skäl.

Vidare följer huvudmannen och rektorn inte upp elevernas genomförda undervisningstid. Huvudmannen har inte rutiner för att försäkra sig om att det beslutade antalet undervisningstimmar också blir den faktiskt genomförda undervisningstiden och att denna tid når upp till elevernas minst garanterade undervisningstid. Skolan saknar även gemensamma riktlinjer för att kompensera eleverna för undervisningstid som inte genomförs.

Sammantaget bedömer Skolinspektionen att det inte är säkerställt att alla elever får minst den garanterade undervisningstiden.

Identifierade utvecklingsområden

I syfte att höja verksamhetens kvalitet bedömer Skolinspektionen att ett utvecklingsarbete i första hand behöver inledas inom följande områden.

Tydlighet och samsyn kring begreppet undervisningstid

- Huvudmannen och rektorn behöver klargöra vad som ska ingå i elevernas garanterade undervisningstid. I arbetet med att klargöra detta behöver huvudmannen och rektorn arbeta för att det skapas en samsyn inom och mellan alla led (huvudman-reaktor-lärare) kring vad som räknas som undervisningstid.

Skolinspektionen bedömer att huvudmannen och rektorn inte har klargjort vad som ingår i elevernas garanterade undervisningstid och att det saknas en tydlighet och samsyn inom och mellan alla nivåer (huvudmannen-reaktor-lärare) kring vad som ryms inom begreppet undervisningstid.

Granskningen visar att skollädaingen har initierat ett arbete som syftar till att skapa samsyn på skolan kring vad som ska ingå i undervisningstiden. Vid tiden för Skolinspektionens besök finns däremot inte några riktlinjer vare sig från huvudmannen eller rektorn, om vad som ska betraktas som undervisning och ingå i undervisningstiden. Lärarna har också olika uppfattningar om vad som ingår i undervisningstiden, exempelvis om nationella prov och när eleverna arbetar själva utan lärare ingår.

Skolinspektionen vill i sammanhanget påpeka att nationella prov inte ska räknas in i den garanterade undervisningstiden. I förarbetena till bestämmelsen om ett minsta antal garanterade undervisningstimmar framgår att timplanerna ska uttrycka den tid som eleverna ska garanteras lärar-/handledd undervisning. Utöver den garanterade undervisningstiden ska det avsättas tid för prov³, studiebesök, praktik m.m.⁴.

Planering och schemaläggning av elevernas undervisningstid

- Huvudmannen och rektorn behöver säkerställa att planering och schemaläggning av elevernas undervisningstid sker med tillräckliga marginaler så att eleverna ges möjlighet att få minst den garanterade undervisningstiden. I detta ingår också att säkerställa att eleverna på el- och energiprogrammet erbjuds minst 15 veckors arbetsplatsförlagt lärande.

Skolinspektionen bedömer att huvudmannen och rektorn inte har säkerställt att planeringen och schemaläggningen av elevernas undervisningstid sker med tillräckliga marginaler för att alla elever ska ha möjlighet att få minst den garanterade undervisningstiden.

Granskningen visar att antalet undervisningstimmar i de timplaner som skolan skickat in till Skolinspektionen är det antal timmar som maximalt läggs ut i elevernas scheman. Detta gör att eleverna på naturvetenskapsprogrammet schemaläggs maximalt med den garanterade undervisningstiden och att schemaläggningen på el- och energiprogrammet sker med ett visst "överutlägg".

Granskningen visar emellertid att det finns schemalagd tid som inte går att genomföra eller som försvinner av andra skäl. Exempelvis försvinner undervisningstid när raster läggs in i samband med längre lektionspass, vid problem med teknisk utrustning, när nationella prov genomförs och när schemabrytande aktiviteter genomförs som inte är kopplade till en eller flera kurser.

³ Skolinspektionens ställningstagande är att nationella prov ligger utanför den garanterade undervisningstiden men att andra prov som läraren använder i undervisningen, det vill säga prov med mer formativt syfte, anses ligga inom undervisningstiden.

⁴ Prop. 1990/91:85 *Växa med kunskaper - om gymnasieskolan och vuxenutbildningen* s.95 f.

Vidare visar granskningen att eleverna på el- och energiprogrammet endast erbjuds 14 veckors APL samt några enstaka arbetsplatsförlagda studiebesök. Detta överensstämmer inte med elevernas rätt till 15 veckors APL⁵.

Uppföljning av elevernas genomförda undervisningstid

- Huvudmannen och rektorn behöver följa upp vilken undervisningstid som faktiskt har genomförts. Detta för att kunna vidta åtgärder i tid om undervisningstiden behöver utökas och för att kunna redovisa att varje elev får den undervisning som eleven har rätt till. I detta ingår att huvudmannen och rektorn behöver säkerställa att all genomförd undervisningstid registreras.

Skolinspektionen bedömer att huvudmannen och rektorn inte följer upp vilken undervisningstid som faktiskt har genomförts. Vare sig huvudmannen eller rektorn har därmed försäkrat sig om att det som beslutats och planerats för eleverna verkligen blir den faktiskt genomförda undervisningstiden.

Vidare visar granskningen att lärarna registrerar schemabrytande aktiviteter på olika sätt. Varken huvudmannen eller rektorn har några tydliga riktlinjer för hur den faktiskt genomförda undervisningstiden ska registreras. En noggrann registrering är en förutsättning för att kunna följa upp den faktiskt genomförda undervisningstiden. Detta för att vid behov kunna vidta åtgärder i tid om undervisningstiden behöver utökas, allt i syfte att försäkra sig om att varje elev får sin rätt till garanterad undervisningstid tillgodosedd.

Huvudmannen redovisar inte heller vilken undervisningstid som varje elev erbjudits. Då huvudmannen inte systematiskt följer upp vilken undervisning som faktiskt genomförts saknar huvudmannen också underlag för att kunna redovisa att varje elev fått den undervisning som hen har rätt till.⁶

Enligt skollagen ska varje huvudman på huvudmannanivå systematiskt och kontinuerligt planera, följa upp och utveckla utbildningen. Motsvarande planering, uppföljning och utveckling av utbildningen ska ske av rektor på skolenhetsnivå.⁷ Av förarbeten framgår att skolhuvudmännen har en skyldighet att följa upp och att kunna redovisa att varje elev får den undervisning som han/hon har rätt till.⁸ Uppföljningen bör göras kontinuerligt under terminen för att

⁵ Enligt 4 kap. 12 § gymnasieförordningen ska arbetsplatsförlagt lärande förekomma på alla yrkesprogram i gymnasieskolan i minst 15 veckor. Varje vecka som genomförs på en arbetsplats ska för en elev i gymnasieskolan anses motsvara 23 timmars garanterad undervisningstid.

⁶ 4 kap. 22 § gymnasieförordningen.

⁷ 4 kap. 3–6 §§ skollagen.

⁸ Prop. 1997/98:169 *Gymnasieskola i utveckling – kvalitet och likvärdighet*, s. 29. Se även betänkandet från *Gymnasieutredningen*, där framhålls bl.a. att uppföljning av undervisningstiden är en förutsättning för att kunna redovisa vilken tid som faktiskt har erbjudits eleverna. Redovisningen bör göras kontinuerligt, exempelvis i samband med avslutande av kurs. Av utredningen framgår vidare att den undervisningstid som eleven erbjudits inte behöver innebära samma sak som vilken undervisning eleven faktiskt deltagit i. Uppföljning av elevers frånvaro kan därmed inte ersätta uppföljning av den faktiska undervisning som har genomförts (SOU 2016:77 *Betänkande av Gymnasieutredningen*, s. 684).

möjliggöra att åtgärder kan vidtas i tid i de fall elever riskerar att inte få den garanterade undervisningstiden.

Uppföljning

Huvudmannen ska senast **den 9 april 2018** inkomma med en planering av hur man avser att arbeta för att förbättra de områden som Skolinspektionen identifierat som utvecklingsområden. Denna planering bör innehålla information om vilka åtgärder som planeras att vidtas samt när i tid det kommer att ske. Se bilaga 1.

Därefter ska huvudmannen dessutom senast den **31 augusti 2018** inkomma med en redovisning av vilka åtgärder som faktiskt vidtagits. Se bilaga 2. Observera att det är huvudmannen som ska svara och att detta behöver framgå av det svar som inkommer.

Redogörelsen skickas via e-post, till linkoping.linkoping@skolinspektionen.se, eller per post till, Skolinspektionen, Box 330, 581 03 Linköping. Hänvisa till Skolinspektionens diarienummer för granskningen (dnr 400–2016:6992) i de handlingar som sänds in.

På Skolinspektionens vägnar

X Allan Westerdahl

Beslutsfattare
Signerat av: Allan Westerdahl

X Ingela Djurberg

Föredragande
Signerat av: Ingela Djurberg

Mer information om kvalitetsgranskningen finns på Skolinspektionens hemsida:
<https://www.skolinspektionen.se/garanteradundervisningstid>

Bilaga 1

Mall för huvudmannens plan för åtgärder

Huvudmannen ska senast **den 9 april 2018** inkomma med en planering av hur man avser att arbeta för att förbättra de områden som Skolinspektionen identifierat som utvecklingsområden. Denna planering bör innehålla information om vilka åtgärder som planeras att vidtas samt när i tid det kommer att ske.

Utvecklingsområde 1: Tydlighet och samsyn kring begreppet undervisningstid.	
Åtgärder som planeras att genomföras:	När i tid åtgärderna planeras att vara genomförd:
Utvecklingsområde 2: Planering och schemaläggning av elevernas undervisningstid.	
Åtgärder som planeras att genomföras:	När i tid åtgärderna planeras att vara genomförd:

Utvecklingsområde 3: Uppföljning av elevernas genomförda undervisningstid.	
Åtgärder som planeras att genomföras:	När i tid åtgärderna planeras att vara genomförd:

Bilaga 2

Mall för huvudmannens redovisning av vidtagna åtgärder

Huvudmannen ska senast **den 31 augusti 2018** inkomma med en redovisning av hur man arbetat för att förbättra de områden som Skolinspektionen identifierat som utvecklingsområden. Denna redovisning bör innehålla information om vilka åtgärder som vidtagits och vilken effekt de gett. Observera att det är huvudmannen som ska svara och att detta behöver framgå av det svar som inkommer.

Utvecklingsområde 1: Tydlighet och samsyn kring begreppet undervisningstid.
Åtgärder som vidtagits samt dess effekter:
Utvecklingsområde 2: Planering och schemaläggning av elevernas undervisningstid.
Åtgärder som vidtagits samt dess effekter:

Utvecklingsområde 3: Uppföljning av elevernas genomförda undervisningstid.
Åtgärder som vidtagits samt dess effekter: